

dr hab. Michał Wojewoda
Uniwersytet Łódzki

KILKA UWAG O OPŁACIE DODATKOWEJ W PRZYPADKU ZAWARCIA ZWIĄZKU MAŁŻEŃSKIEGO POZA URZĘDEM STANU CYWILNEGO

Część I. Wysokość opłaty dodatkowej i termin jej wniesienia

1. Wstęp.

zdj. Pixabay

Ustawa Prawo o aktach stanu cywilnego z 2014 r. w znacznie szerszym niż dotychczas zakresie dopuszcza możliwość zawierania związków małżeńskich poza lokalem USC. Pomijając szczególny przypadek osób pozbawionych wolności lub pozostających w stanie zagrożenia życia lub zdrowia (art. 85 ust. 4 p.a.s.c.), w ustawie została przewidziana regulacja ogólna, który nie wymaga wykazania szczególnych powodów,

uzasadniających złożenie przez nupturientów oświadczeń woli poza urzędem stanu cywilnego. Kwestię tę normują kolejne ustępy art. 85 p.a.s.c. (ust. 5, 6, 8, 9 i 11). Przewidziano w nich kilka ważnych przesłanek o różnym charakterze – formalnym, materialnym i fiskalnym, do których należą:

1. Złożenie odpowiedniego wniosku przez osobę zamierzającą zawrzeć małżeństwo.
2. Wskazanie we wniosku miejsca zawarcia małżeństwa, które:
 - a) znajduje się w okręgu rejestracji stanu cywilnego należącym do właściwości kierownika USC, do którego jest kierowany wniosek; oraz
 - b) zapewnia zachowanie uroczystej formy zawarcia małżeństwa oraz bezpieczeństwo osób przy tym obecnych.

3. Wniesienie stosownych opłat, a w tym:

- a) opłaty dodatkowej za zawarcie małżeństwa poza lokalem USC w wysokości 1000 zł; oraz
- b) opłaty skarbowej w kwocie 84 zł za sporządzenie aktu małżeństwa, która jest należna na podstawie ustawy z 16.11.2006 r. o opłacie skarbowej (tekst jedn.Dz.U. z 2016 r. poz. 1827).

Powołane wyżej przesłanki przekonują, że także w obecnym stanie prawnym nie ma całkowitej dowolności odnośnie do miejsca zawarcia małżeństwa. Tym niemniej przyjęcie oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński poza lokalem USC nie powinno być już postrzegane w kategoriach wyjątku. Jest to po prostu rozwiązanie alternatywne, z którego nupturienti mogą skorzystać po wypełnieniu określonych prawem wymagań.

Niniejsza wypowiedź nie zmierza do wyczerpującego potraktowania tematu. W ramach dalszych uwag zostanie przedstawiony zwięzły komentarz do jednej tylko z powołanych wyżej przesłanek, jaką jest opłata dodatkowa przewidziana w art. 85 ust. 8 p.a.s.c. Do zabrania głosu w tej kwestii skłoniły autora dwa powody. Pierwszym z nich jest niejednolita praktyka dotycząca terminu pobierania opłaty dodatkowej, drugim natomiast są pojawiające się przypadki obciążania nupturientów, niezależnie od opłaty skarbowej i opłaty dodatkowej, innymi jeszcze należnościami związanymi z małżeństwem poza lokalem USC. Chodzi np. o koszt dowiezienia kierownika USC na miejsce uroczystości oraz jego powrotu do urzędu, czy koszt nabycia godła państwowego (np. ozdobnego gobelinu) eksponowanego w miejscu zawarcia małżeństwa. Pierwszy z powołanych wyżej problemów – czyli termin wniesienia opłaty – zostanie przedstawiony w ramach poniższych rozważań, natomiast drugi – to jest przeznaczenie opłaty – będzie przedmiotem uwag w 5 numerze Newslettera „TECHNIKA I USC”.

2. Wysokość opłaty dodatkowej

Bardziej szczegółowe wywody wypada jednak rozpocząć od kilku uwag na temat samej wysokości opłaty dodatkowej za przyjęcie oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński poza lokalem USC. Określenie tej opłaty ustawodawca pozostawił ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych (art. 85 ust. 11 p.a.s.c.). Co przy tym istotne, w ramach szczegółowej delegacji ustawowej wskazano wyraźny punkt odniesienia, który ma pozwolić na prawidłowe skalkulowanie należnej opłaty: jak wynika z przepisu, należy uwzględnić „zryczałtowane koszty udziału kierownika USC w przyjmowaniu oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński poza urzędem stanu cywilnego”. Ponadto w ustawie zastrzeżono maksymalną wysokość opłaty wskazując, że nie może ona przekroczyć 50% przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej

ogłoszonego przez Prezesa GUS na podstawie właściwych przepisów. W efekcie, w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 22 stycznia 2015 r. (Dz.U. poz. 180) analizowana opłata została określona na poziomie 1000 zł. Należy podkreślić, że wydanie rozporządzenia poprzedziły szczegółowe kalkulacje, na podstawie których można dość dokładnie ustalić, jakie kategorie kosztów – zgodnie z zamiarem ustawodawcy – ma pokrywać opłata wnoszona przez nupturientów. Kwestia ta zostanie dokładniej omówiona w następnym numerze Biuletynu.

3. Termin wniesienia opłaty

Pewnym zaskoczeniem musi być okoliczność, że ustawodawca nie zajął się szczegółowo kwestią terminu, w którym trzeba wnieść opłatę dodatkową. O ile

zdj. Pixabay

opłata skarbową za wydanie aktu małżeństwa niewątpliwie należna jest z góry (zob. art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz ust. 2 ustawy o opłacie skarbowej), o tyle w odniesieniu do analizowanej tu opłaty dodatkowej w art. 85 ust. 8 p.a.s.c. znajdujemy jedynie ogólne stwierdzenie, że pobiera się ją „jeżeli przyjęcie oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński nastąpiło na wniosek w miejscu, o którym mowa w ust. 5”. Użyta

w przepisie forma dokonana czasownika może sugerować, że opłata jest należna z dołu i podlega uiszczeniu tylko w przypadku, gdy faktycznie doszło do zawarcia małżeństwa poza lokalem USC. Ustawa nie wskazuje jednak żadnego konkretnego terminu, w jakim powinna nastąpić zapłata. W niektórych gminach zdecydowano o wydaniu regulaminów dotyczących przyjmowania oświadczeń nupturientów poza lokalem USC, określając w nich – między innymi – termin płatności opłaty dodatkowej (zob. np. §2 pkt 1 regulaminu obowiązującego w Cieszynie, gdzie przyjęto termin 7 dniowy licząc od zawarcia małżeństwa, <http://bip245.lo.pl/index.php?app=zarzadzania&nid=12930&y=2015&which=Burmistrz+Miasta+Cieszyna>).

Choć szczegółowa podstawa wprowadzania podobnych regulaminów może budzić wątpliwości, to wydaje się, że w przypadku zaakceptowania ich postanowień przez nupturientów dochodzi do zawarcia swoistej umowy administracyjnej, wiążącej obie strony. Gdy chodzi zaś o skutki braku terminowej zapłaty opłaty dodatkowej, to trzeba podkreślić, że nie ma podstaw prawnych, aby od jej wniesienia uzależnić np. przekazanie małżonkom odpisu skróconego aktu małżeństwa, który wydaje się na podstawie art. 47 ust. 1 p.a.s.c. Należy przyjąć, że w razie niewniesienia należnej kwoty, będzie ona podlegać ściągnięciu w trybie egzekucji administracyjnej.

Wskazane wyżej wątpliwości, związane – z jednej strony – z nieokreśleniem ustawowego terminu na wniesienie opłaty dodatkowej, a z drugiej – z brakiem poza egzekucyjnych środków nacisku na małżonków niedokonujących płatności po zawarciu małżeństwa, mogą skłaniać do przyjęcia zupełnie innej, funkcjonalnej i celowościowej wykładni art. 85 ust. 8 p.a.s.c. Wzmianka o tym, że opłatę „pobiera się”, jeżeli zawarcie małżeństwa „nastąpiło” poza lokalem USC można rozumieć jako potwierdzenie, że dopiero w takim przypadku należność jest ostateczna i nie podlega zwrotowi. Natomiast luka prawna dotycząca sposobu i terminu uiszczenia opłaty dodatkowej powinna być wypełniona przez analogiczne zastosowanie przepisów ustawy o opłacie skarbowej, z których wynika, że tam gdzie opłata należy się w związku z czynnością urzędową, obowiązek zapłaty powstaje już z chwilą złożenia wniosku o dokonanie czynności (art. 6 ust. 1 pkt 1), a samą opłatę wnosi się jednocześnie z powstaniem tego obowiązku (art. 6 ust. 2). Taka właśnie interpretacja art. 85 ust. 8 p.a.s.c., sprowadzająca się do żądania wniesienia z góry zarówno opłaty skarbowej za sporządzenie aktu małżeństwa, jak i opłaty dodatkowej za przyjęcie oświadczeń poza lokalem USC, jest stosowana przez wiele gmin w Polsce i zasługuje na aprobatę.

Część II artykułu poświęconą przeznaczeniu opłaty dodatkowej przedstawimy w kolejnym numerze Newslettera „TECHNIKA I USC”.